

นิพนธ์ต้นฉบับ

การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานสร้างเขตปลอดโรคพิษสุนัขบ้าในชุมชนแบบมีส่วนร่วม
เทศบาลตำบลท่าพระ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่นกรรณ ภาณุรักษ์⁽¹⁾, ศศิกานต์ ไพลกลาง⁽²⁾, ฐานกร ศรีธราพิพัฒน์⁽³⁾

วันที่ได้รับต้นฉบับ: 5 เมษายน 2562

วันที่ตอบรับการตีพิมพ์: 21 ตุลาคม 2562

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินงาน และพัฒนาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศในการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ในเทศบาลตำบลท่าพระ อ.เมือง จ.ขอนแก่น ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 2 วงจร พัฒนาการดำเนินงานด้วยเครื่องมือ OH-Smart กลุ่มเป้าหมายได้แก่ ภาศิเครือข่าย 15 คน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 200 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติค่าเฉลี่ย ร้อยละ และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการศึกษาทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่เป็นกรอบแนวคิดเชิงบูรณาการสู่แนวทางปฏิบัติที่เป็นเลิศ 3 กิจกรรม ได้แก่ 1)การจัดตั้งศูนย์พักพิงสัตว์จรจัด 2) การจัดตั้งอาสาสมัครเฝ้าระวังสุขภาพหนึ่งเดียว (พ่อตีสิต้าท่าพระ) และ 3) การจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการเฝ้าระวังสุขภาพหนึ่งเดียวของชุมชน รวมเรียกว่า 3S THAPRA MODEL

คำสำคัญ: โรคพิษสุนัขบ้า, การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม, การป้องกันและควบคุม, แนวปฏิบัติที่ดี, การเฝ้าระวังโรค

(1) เทศบาลตำบลท่าพระ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
(email: kanya_rki@hotmail.com)

(2) สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะวิทยาการคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

(3) สาขาวิชานิติศาสตร์ สำนักวิชาวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

Original Article

The Development of Implementation Rabies Free Zone in the Community Participation in Thapra Subdistric Municipality Mueang, Khon Kaen

Kanya Panurak⁽¹⁾, Sasikarn Plaiklang⁽²⁾, Tanakorn Sritarapipat⁽³⁾

Received Date: April 5, 2019

Accepted Date: October 27, 2019

Abstract

This research aims to study the operation and to develop the best practice in the surveillance, prevention and control rabies in Thapra Subdistric Municipality, Mueang Khon Kaen, Thailand. Participatory action research (PAR) was used with two processing cycles using OH-Smart tools. The total of 15 network partners and 200 stakeholders participate in this study. The quantitative analysis included frequency and percentages. Content analysis was used for qualitative analysis. The finding showed new insights into the concept of integration into the best practice with 3 excellent activities: 1) the establishment of the center of the shelter for stray animals 2) the establishment of the group of one health watch volunteers (Por Dee Dee Thapra), and 3) the establishment of the center of one health surveillance community called “3S Thapra Model”.

Keywords: *Participatory Action Research, Best Practice, Surveillance, Prevention, Control Rabies*

(1) Thapra Municipality Office,
Mueang Khon Kaen,
Khon Kaen Province
(email: kanyarki@gmail.com)

(2) Geoinformatics Program, Faculty of
Computer Science and Information
Technology, Rambhai Barni Rajabhat
University

(3) School of Geoinformatics, Institute of
Science, Suranaree University of
Technology

บทนำ

โรคพิษสุนัขบ้า เป็นโรคติดต่อระหว่างคนและสัตว์ที่สำคัญ โรคพิษสุนัขบ้าเกิดจากเชื้อไวรัส rabies เป็น Rhabdovirus ใน genus “Lyssavirus” (Center for Food Security & Public Health [CFSPH], 2012) ที่ก่อโรคในสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมทุกชนิด หากได้รับเชื้อโรคดังกล่าวจะทำให้เสียชีวิตทุกราย ในปี 2006 องค์การอนามัยโลกได้รายงานสถานการณ์ของโรคพิษสุนัขบ้า ระบุว่า มียอดผู้เสียชีวิตกว่า 70,000 รายต่อปีทั่วโลก ส่วนใหญ่พบในทวีปเอเชียและแอฟริกา ปัจจุบันมีผู้เสียชีวิตจากโรคดังกล่าวเฉลี่ยชั่วโมงละ 8 คน ดังนั้น โรคพิษสุนัขบ้า จึงเป็นปัญหาทางสาธารณสุขที่สำคัญ และควรจะได้รับการแก้ไขจากทุกภาคส่วน ที่เกี่ยวข้องอย่างเร่งด่วน(The Thai Red Cross Society, 2018) ด้วยเหตุนี้ องค์การอนามัยโลก (WHO) และองค์การควบคุมโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศ (OIE) ได้ตกลงร่วมกันกำหนดเป้าหมายให้ประเทศที่มีอุบัติการณ์ของโรคจะต้องร่วมมือกันกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าให้หมดไปภายใน พ.ศ. 2563 ซึ่งประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ได้รับข้อตกลงดังกล่าว

จากรายงานของสภากาชาดไทย ปี พ.ศ. 2561 ระบุว่า ในช่วงปี พ.ศ. 2553-2560 ประเทศไทยมีผู้เสียชีวิตจากโรคพิษสุนัขบ้าเฉลี่ยปีละ 10 ราย (Bureau of General Communicable Diseases, 2012) ส่วนใหญ่เสียชีวิตเนื่องจากได้รับเชื้อมาจากสัตว์ที่มีเจ้าของถึงร้อยละ 60 ซึ่งไม่ได้รับวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า และมากกว่าร้อยละ 90 ไม่ได้รับการรักษาจากแพทย์ (Bureau of General Communicable Diseases, 2011) ด้วยพระปณิธานของศาสตราจารย์ ดร. สมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี กรมพระศรีสวางควัฒน วรขัตติยราชนารี ทรงพระประสงค์ให้โรคพิษสุนัขบ้าหมดไปจากประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2562 จึงเกิดแผนยุทธศาสตร์การดำเนินโครงการสัตว์ปลอดโรคคนปลอดภัย จากโรคพิษสุนัขบ้า ส่งผลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมปศุสัตว์ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข เป็นต้น ได้ร่วมลงนามบันทึกความร่วมมือการจัดโรคพิษสุนัขบ้า (Sriphuwong et al., 2017)

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในประเทศไทยที่ผ่านมาพบปัญหาในการดำเนินงาน ได้แก่ พื้นที่ส่วนใหญ่ไม่สามารถฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าได้ครอบคลุม

มีจำนวนสุนัขจรจัดเพิ่มมากขึ้น ประชาชนขาดการมีส่วนร่วม ขาดความรู้ความเข้าใจงบประมาณและบุคลากรมีอยู่อย่างจำกัด จึงทำให้การดำเนินงานขาดประสิทธิภาพก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อการระบาดของโรคในพื้นที่ (Chaiyadhammo, 2017) ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับปัญหาและอุปสรรคในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลท่าพระ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ทั้งสิ้น

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินงาน และพัฒนาวิธีการปฏิบัติในการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ในเทศบาลตำบลท่าพระ อ.เมือง จ.ขอนแก่น โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 2 วงจร เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างพื้นที่ปลอดโรค และเพื่อพัฒนาแนวทางปฏิบัติแบบมีส่วนร่วมของชุมชนกับภาคีเครือข่ายตามบริบทพื้นที่

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินงาน และพัฒนาวิธีการปฏิบัติในการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ในเทศบาลตำบลท่าพระ อ.เมือง จ.ขอนแก่น

วิธีดำเนินการวิจัย

- **พื้นที่ศึกษา**

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research, PAR) ในพื้นที่เทศบาลตำบลท่าพระ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

- **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย**

- 1) แบบบันทึกการประชุม
- 2) แบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วย
 - (1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview)
 - (2) แนวทางการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion)
 - 3) แบบประเมินโครงการ ได้แก่
 - (1) แบบสำรวจและขึ้นทะเบียนสัตว์ควบคุมแบบรายงานผลการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า
 - (2) แบบสำรวจความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้า
 - (3) แบบสอบถามความคิดเห็นและความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการฯ

● กลุ่มตัวอย่าง

ใช้เกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ด้วยการเลือกโดยใช้เกณฑ์คัดเข้า (Inclusion criteria) จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 15 ราย ส่วนการศึกษาเชิงปริมาณได้จากการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) จำนวน 200 คน จากประชากร 9,914 คน 10 ชุมชน 8 หมู่บ้าน 220 ครัวเรือน ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เขตเทศบาลตำบลท่าพระ ไม่น้อยกว่า 2 ปี และต้องกำลังอาศัยอยู่ในช่วงเดือนมีนาคม 2560 - กันยายน 2561

● การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิจัยครั้งนี้ จะใช้วิธีการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึก การบันทึกภาคสนาม โดยใช้แนวคำถามกึ่งโครงสร้างจากการทบทวนวรรณกรรม เพื่อเป็นแนวทางในการรวบรวมข้อมูล ซึ่งผ่านการตรวจสอบคุณภาพโดยใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า (triangulation method) โดยการตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูลในด้านเวลา สถานที่ และบุคคล การบันทึกภาพถ่ายกิจกรรม บันทึกเสียงและบันทึกวิดีโอ

● การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติค่าเฉลี่ย ร้อยละ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis)

● จริยธรรมในการวิจัย

การวิจัยนี้ยึดหลักการเคารพในตัวบุคคลยึดหลักการ 10 ประการ จรรยาบรรณ 10 ประการ และบทบาทหน้าที่ของนักวิจัย 10 ประการ (Chaiyadhammo, 2017) โดยยึดหลักการตัดสินใจให้ข้อมูลด้วยความสมัครใจ โดยใช้ใบยินยอมในการเก็บข้อมูล (consent form) รวมถึงหลักการให้ประโยชน์ ไม่ก่อให้เกิดอันตรายการเก็บรักษาความลับ ใช้รหัสแทนกลุ่มศึกษา โดยขออนุญาตทุกครั้งที่มีการบันทึกภาพและเสียง วิเคราะห์ผลเป็นภาพรวม มีเกณฑ์คัดเข้า-คัดออกอย่างชัดเจน

● วิธีการศึกษา

จากภาพที่ 1 แสดงกรอบการวิจัยมีขั้นตอนดำเนินงาน 10 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการ (preparation)

โดยการใช้เครื่องมือ OH-Smart (One Health Systems Mapping and Analysis) ซึ่งประกอบด้วย 7 ขั้นตอน Identify Network, Interview Stakeholder, MAP

System, Analyze System, Identify (opportunities), Develop (Plan), Rabies Free Area Challenge เพื่อนำข้อมูลมาเป็นแนวทางในการวางแผนการพัฒนาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศในสร้างพื้นที่ปลอดโรคพิษสุนัขบ้า Rabies Free Area Challenge

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผน (planning) ทีมผู้วิจัย นำข้อมูลที่ได้จากการใช้เครื่องมือ OH-Smart วิเคราะห์สถานการณ์ ระดมสมองในการเสนอแนวคิด รูปแบบ กิจกรรม การดำเนินงาน เพิ่มพูนศักยภาพการจัดโครงการ/กิจกรรม ที่สามารถแก้ไขปัญหาได้สอดคล้องเหมาะสม

ขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติ (action) นำแผนสู่การปฏิบัติ ตามกิจกรรมแนวทางและโครงการที่กำหนด ในวงจรที่หนึ่ง

ขั้นตอนที่ 4 การสังเกต (observation) โดยสังเกตการสนทนากลุ่ม สังเกตการปฏิบัติและการประชุมหลังกิจกรรม บันทึกผล ปรับปรุง แก้ไข วงจรที่หนึ่ง

ขั้นตอนที่ 5 การสะท้อนผล (reflection) ประเมินผลการปฏิบัติและกระบวนการปรับปรุงแก้ไข อภิปรายผล หาแนวทางปรับปรุงแผนการดำเนินงาน ก่อนนำไปใช้ปฏิบัติที่เป็นระบบและขั้นตอนในวงจรที่สอง

ขั้นตอนที่ 6 การวางแผนใหม่ (re-planning) วางแผนการทำงานใหม่ที่ได้จากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจากวงจรที่หนึ่ง (PAR1)

ขั้นตอนที่ 7 การปฏิบัติใหม่ (re-action) นำแผนสู่การปฏิบัติ ตามกิจกรรมแนวทางและโครงการที่กำหนด ในวงจรที่สอง

ขั้นตอนที่ 8 การสังเกตใหม่ (re-observation) โดยสังเกตการสนทนากลุ่ม สังเกตการปฏิบัติและการประชุมหลังกิจกรรม บันทึกผล ปรับปรุง แก้ไข

ขั้นตอนที่ 9 การสะท้อนผลใหม่ (re-reflection) ประเมินผลการปฏิบัติและกระบวนการปรับปรุงแก้ไข อภิปรายผล วงจรที่สอง นำไปปฏิบัติที่เป็นระบบและขั้นตอน ก่อนนำไปใช้ในสถานการณ์จริง

ขั้นตอนที่ 10 การสรุปผล (conclusion) ปัญหาและอุปสรรค สรุปแนวทางการดำเนินงาน ประเมินผลระหว่างและสิ้นสุดกระบวนการ ตามแผนการดำเนินงานที่พัฒนาได้ ปรับปรุง แก้ไข เฝ้าระวังติดตามโรคพิษสุนัขบ้าในคนและสัตว์อย่างต่อเนื่อง ประชุมประชาคมและสรุปสถานการณ์โรคพิษสุนัขบ้า

ผลการวิจัย

ผลการดำเนินงาน และพัฒนาวิธีการปฏิบัติงานในการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคในพื้นที่ศึกษา ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 2 วงจร แสดงขั้นตอนดังภาพที่ 2 และผลการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอน แสดงในตารางที่ 1 และ 2 นอกจากนี้ ผลการดำเนินงานวงจรที่ 1 และ 2 ช่วงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2560 และเดือนกันยายน พ.ศ.2561 แสดงไว้ในตารางที่ 3 นอกจากนี้ เมื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการพิจารณาถึงความสำเร็จของการดำเนินงานและพัฒนาวิธีการปฏิบัติงาน ฯ สามารถชี้วัดได้ 2 ลักษณะ ได้แก่ ความสำเร็จเชิงปริมาณ และความสำเร็จเชิงคุณภาพ

1. ความสำเร็จเชิงปริมาณ ประกอบด้วย

1.1 ประชากรสุนัขและแมวในพื้นที่ได้รับการสำรวจและขึ้นทะเบียนสัตว์ควบคุม ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 (ความสำเร็จเชิงปริมาณ ได้ร้อยละ 100 เกินเป้าหมาย) จากผลการศึกษาพบว่า จำนวนสุนัขและแมวในเขตเทศบาลตำบลท่าพระ ได้รับการสำรวจและขึ้นทะเบียนปีรวมทั้งสิ้นจำนวน 1,117 ตัว คิดเป็นร้อยละ 100 (แบ่งเป็น สัตว์มีเจ้าของ จำนวน 1,050 ตัว และสัตว์ไม่มีเจ้าของ จำนวน 67 ตัว)

1.2 สุนัขและแมวได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 (ความสำเร็จเชิงปริมาณ ได้ร้อยละ 100 เกินเป้าหมาย) จากผลการศึกษาพบว่า สัตว์ควบคุมทั้งที่มีเจ้าของและไม่มีเจ้าของ ได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ประจำปี 2561 จำนวนทั้งสิ้น 1,117 ตัว คิดเป็นร้อยละ 100

1.3 มีนวัตกรรมการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า อย่างน้อย 1 นวัตกรรม (ความสำเร็จเชิงปริมาณ ได้ 1 นวัตกรรม คิดเป็นร้อยละ 100 ตามเป้าหมาย) จากผลการศึกษาพบว่า สัตว์จรจัดได้รับการทำหมันสัตว์จำนวน 15 ตัว และได้รับการติดตั้งไมโครชิพสัตว์จำนวน 15 ตัว แบ่งเป็นเพศผู้ จำนวน 8 ตัว และเพศเมีย จำนวน 7 ตัว คิดเป็นร้อยละ 50 ของจำนวนสัตว์จรจัดที่กำหนดไว้ในปีงบประมาณ 2561 จำนวน 30 ตัว ปัญหาและอุปสรรคในการทำหมันสัตว์และติดตั้งไมโครชิพสัตว์ได้ไม่ถึงร้อยละ 100 เนื่องจากการจับสัตว์จรจัดเป็นได้ด้วยความยากลำบาก และจำนวนบุคลากรในการจับสัตว์ และทำหมันสัตว์ไม่เพียงพอ

สำหรับนวัตกรรมที่ได้จากการดำเนิน

โครงการในครั้งนี้เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนางานเฝ้าระวัง และควบคุมป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า จำนวน 1 นวัตกรรม ได้แก่ “การพัฒนาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศในการเฝ้าระวัง ป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า สู่สุขภาพหนึ่งเดียว ด้วย 3S THAPHA MODEL” เทศบาลตำบลท่าพระ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น (Development of Best Practices for Surveillance Prevention and Control for rabies to One Health by 3 S THAPHA MODEL (hand and management by Local Authority Officers) (R2R)

2. ความสำเร็จเชิงปริมาณ ประกอบด้วย

2.1 ประชาชนในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้า ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 จากผลการศึกษาพบว่า มีผู้เข้าร่วมอบรมจำนวน 200 คน คิดเป็นร้อยละ 100 และมีผู้ตอบแบบสำรวจเพื่อประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้า ครบทั้ง 10 ชุมชน 8 หมู่บ้าน จำนวน 200 คน คิดเป็นร้อยละ 100 จากข้อมูลที่ได้รับ พบว่า ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้า ในประเด็นเรื่องสัตว์ที่เป็นพาหะนำโรคพิษสุนัขบ้า อยู่ในระดับรู้และเข้าใจร้อยละ 90 ส่วนประเด็นการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า อันตรายจากโรคพิษสุนัขบ้า การปฏิบัติตนเมื่อถูกสุนัขหรือแมวกัด และการเลี้ยงสุนัข-แมวอย่างถูกวิธีและการติดต่อโรคพิษสุนัขบ้า มีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับรู้และเข้าใจร้อยละ 80

2.2 ผู้เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 จากผลการศึกษาพบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อการดำเนินโครงการโดยรวม 3 อันดับแรก ประกอบด้วย (1) กิจกรรมที่ 1 การอบรมเชิงปฏิบัติการฯ มีความพึงพอใจมากที่สุด ร้อยละ 98, (2) กิจกรรมที่ 2 งานมหกรรมสุขภาพฯ, กิจกรรมที่ 3 การสร้างระบบเฝ้าระวังฯ, กิจกรรมที่ 4 เฝ้าระวัง และควบคุมป้องกันฯ, กิจกรรมที่ 6 ส่งเสริมนวัตกรรมฯ และกิจกรรมที่ 7 ประเมินผลติดตามฯ มีความพึงพอใจมากที่สุด ร้อยละ 95 และ (3) ส่วนกิจกรรมที่ 5 ส่งเสริมการบังคับใช้กฎหมายฯ มีความพึงพอใจมากที่สุด ร้อยละ 85

นอกจากนี้ ผลจากการที่ได้มีพัฒนาการดำเนินงาน โดยมีชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม สร้างความตระหนักถึงปัญหาและผลกระทบต่อพื้นที่ ทำให้เห็นความสำคัญที่จะเกิดประโยชน์ในชุมชน การจัดการชุมชน

ด้วยชุมชนเอง ประสานงานองค์กรหลักในภาครัฐ และบูรณาการเครือข่ายทุกภาคส่วนร่วมกัน ด้วยรูปแบบการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (PAR) 2 วงจร มีการจัดประชุมประชาคมเพื่อการระดมแนวคิด และหามาตรการในการดำเนินงาน แก้ไขปัญหาอุปสรรค ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการทำงานในหลากหลายมิติ เพื่อเป้าหมายเดียวกันคือ “สร้างพื้นที่ปลอดโรคพิษสุนัขบ้า” ด้วยรูปแบบวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศในการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า สู่สุขภาพหนึ่งเดียว ด้วย 3S THAPHA MODEL ดังนี้ (1) S คือ Sufficient economy ศูนย์พักพิงสัตว์จรจัด (2) S คือ Surveillance and Rapid Response Team (SRRT) การจัดตั้งทีมเฝ้าระวังสุขภาพหนึ่งเดียวผ่องดีดี และแอปพลิเคชันผ่องดีดี และ (3) S คือ Service Mind ศูนย์ปฏิบัติการเฝ้าระวังสุขภาพหนึ่งเดียวของชุมชน (One Health) เพื่อเป็นศูนย์หลักในการประชาสัมพันธ์เชิงรุกเต็มรูปแบบ (ภาพที่ 3)

บทสรุปและอภิปรายผล

การศึกษาครั้งนี้พบว่า การดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในคนและสัตว์ที่ผ่านมา ยังไม่มีรูปแบบการดำเนินงานร่วมกันอย่างชัดเจน ขาดการประสานเพื่อเชื่อมโยงการดำเนินงาน เนื่องจากมีข้อจำกัดด้านอัตรากำลังคน งบประมาณ วิธีการ และวัสดุอุปกรณ์ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของวรจกมล ศรีภูวงศ์ (Sriphuwong et al., 2017) นอกจากนี้ พื้นที่ศึกษายังไม่เคยมีการระบาดของโรคดังกล่าว ทำให้การดำเนินงานที่ผ่านมาเป็นลักษณะการเฝ้าระวังและป้องกัน ด้วยการฉีดวัคซีนป้องกันและการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ ส่วนชุมชนมีหน้าที่เพียงนำสัตว์ไปรับวัคซีนตามวันและเวลาที่กำหนดเท่านั้น ขาดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมอื่นๆ ทำให้สัตว์ได้รับวัคซีนไม่ต่อเนื่องทุกปีซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของอภิชัย สะดิววงศ์ (Sadeewong et al., 2011) ที่พบว่าประชาชนยังขาดความตระหนักในเรื่องการให้วัคซีนในสัตว์เลี้ยง รวมทั้งยังขาดความรู้เกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้าและการเข้าถึงวัคซีนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสอดคล้องกับการศึกษาของประกิจ ศรีไสย (Srisai et al., 2013) ที่กล่าวว่า การควบคุมป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าจะต้องฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าให้ครอบคลุมมากขึ้น เพื่อเสริมให้โปรแกรมการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าสัมฤทธิ์ผลอย่างยั่งยืน

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศฯ ครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของสุรัชย์ ศิลาวรรณ (Silawan et al., 2018) กล่าวว่า การดำเนินงานของหน่วยงานองค์กรในท้องถิ่น จะประสบความสำเร็จและเกิดผลที่ยั่งยืนได้นั้น จะต้องอาศัยความร่วมมือจากชุมชนเป็นสำคัญโรคพิษสุนัขบ้า สามารถป้องกันได้ด้วยการดูแลให้สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมให้ได้รับวัคซีนป้องกันต่อเนื่องทุกปี (Day et al., 2011) อีกทั้งยังสอดคล้องกับการศึกษาของอรพิรุทธิ์ สการะเศรณี (Sagarasearane et al., 2015) กล่าวว่า การเพิ่มความรู้เรื่องโรคพิษสุนัขบ้าเป็นสิ่งที่ต้องทำอย่างต่อเนื่อง

การศึกษาครั้งนี้ได้นำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) แบบ 2 วงจร มาพัฒนาแนวทางปฏิบัติในการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า จากการดำเนินการพบว่า PAR วงจรที่ 1 พบปัญหาและอุปสรรคหลายอย่างที่ต้องปรับปรุง และนำมาวางแผนใหม่ใน PAR วงจรที่ 2 จนกระทั่งได้ แนวทางปฏิบัติเพื่อสร้างพื้นที่ปลอดโรคพิษสุนัขบ้า ในรูปแบบ 3 S THAPHA MODEL ซึ่งเป็นการทำงานประสานกันของภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน ซึ่งนับว่าเป็นนวัตกรรมที่ประสบความสำเร็จและได้รับการยอมรับ ถึงแม้จะมีทรัพยากรที่จำกัด แต่ก็มีปัจจัยแห่งความสำเร็จ เกิดจากความตั้งใจของทุกภาคส่วนทั้งในและนอกพื้นที่ร่วมกันตั้งเป้าหมายในการปฏิบัติและบูรณาการทีมเครือข่ายต่างๆ มาร่วมในกิจกรรม (Yangsri, Leethongdee, & Jaipakdee, 2017) โดยใช้ชุมชนเป็นฐานสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนนั้นๆ (Kamoltham, 2013) เพื่อพัฒนาให้พื้นที่ศึกษาเป็นต้นแบบในการขับเคลื่อนงานเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าแบบมีส่วนร่วมของจังหวัดขอนแก่น อีกทั้งยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่ใกล้เคียงได้ จนได้รับการคัดเลือกเป็นพื้นที่ต้นแบบในการดำเนินการสร้างพื้นที่ปลอดโรคพิษสุนัขบ้าขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในพื้นที่สำนักงานปศุสัตว์เขต 4 ในระดับเทศบาล และได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับหนึ่งระดับประเทศ ประเภทระดับเทศบาลในการประกวดรางวัล Thailand Rabies Award 2018 นอกจากนี้ ยังเป็นพื้นที่นำร่องดำเนินงานเฝ้าระวังสุขภาพหนึ่งเดียว One Health ในการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าด้วยการจัดตั้งศูนย์เฝ้าระวังสุขภาพหนึ่งเดียว และมีอาสาสมัครเฝ้า

ระวังสุขภาพหนึ่งเดียวด้วยการใช้แอปพลิเคชันผัดดี ใน จังหวัดขอนแก่น พร้อมทั้งมีการจัดตั้งศูนย์พักพิงสัตว์ แบบมีโครงสร้างโดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอีกด้วย

ป้องกันความเสี่ยงต่อการเกิดโรคพิษสุนัขบ้าในชุมชน การติดตั้งระบบเตือนเพื่อติดตามสัตว์ให้ได้รับวัคซีน ต่อเนื่องทุกปี และระบบติดตามผู้สัมผัสสัตว์ที่เสี่ยงต่อการได้รับเชื้อพิษสุนัขบ้าให้ได้รับวัคซีนต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะหรือการนำไปใช้ประโยชน์

1. นำไปเป็นแนวทางในการดำเนินงานการ พยาบาลอนามัยชุมชนเพื่อเฝ้าระวังป้องกันโรคพิษสุนัข บ้าในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อเตรียมความพร้อมเป็นพื้นที่ปลอด โรคพิษสุนัขบ้า ในการตอบสนองนโยบายกำจัดโรคพิษ สุนัขบ้าให้หมดไปจากประเทศไทย ภายในปี พ.ศ. 2563
2. การจัดตั้งศูนย์พักพิงสัตว์จัดเป็นวิธีการ หนึ่งที่ต้องมีในทุกพื้นที่เพื่อเฝ้าระวัง ป้องกัน และ ควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์จรจัด แต่จำเป็นต้องผ่าน การประชุมประชาคมจากชุมชนเพื่อกำหนดมาตรการที่ ตรงกันในแต่ละพื้นที่ก่อน เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งของ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน
3. การศึกษาครั้งต่อไปควรนำเทคโนโลยีมา พัฒนาเป็นนวัตกรรมเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูล จัดโซนนิ่ง

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ ผู้ว่าราชการจังหวัดขอนแก่น นายอำเภอเมืองขอนแก่น ปศุสัตว์จังหวัดขอนแก่น ปศุ สัตว์อำเภอขอนแก่น ปศุสัตว์เขต 4 ขอนแก่น บุคลากร จากเทศบาลตำบลท่าพระจังหวัดขอนแก่น สำนักงาน สาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น โรงพยาบาลสิรินธร ขอนแก่น คณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลท่าพระ โรงพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านหนองบัวดีหมี ประชาชนทุก ชุมชนในเขตเทศบาลตำบลท่าพระ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทุกท่าน ที่มีส่วนทำให้การศึกษาในครั้งนี้ประสบความสำเร็จดังวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

เอกสารอ้างอิง

- Bureau of General Communicable Diseases. (2011). **Department of Diseases Control, Ministry of Public Health: Knowledge series of rabies**. Nonthaburi: Bureau of General Communicable Diseases.
- Bureau of General Communicable Diseases. (2012). **Department of Diseases Control: Clinical practice guidelines for rabies and FAQ**. Nonthaburi: Ministry of Public Health.
- Center for Food Security & Public Health [CFSPH]. (2012). **Rabies and rabies-related lyssavirus: Iowa State University College of veterinary Medicine**. Retrieved October 1, 2018, from <http://www.cfsph.iastate.edu/Factsheets/pdfs/rabies.pdf>
- Chaiyadhammo, P. (2017). **participatory action research to develop problem-based learning in Pusjimchaingyuen Scripture School**. Doctor of Education Dissertation in Department of Educational Administration, Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University.
- Day, M., Sheahan, D., Cleaveland, S., Khanna, C., Lappin, M., Palatnik-de-Sousa, C., et al. (2011). The WSAVA One Health Committee: Promoting Comparative Clinical Research. **The Value of the Companion Animal Model**, S112-S113.
- Kamoltham, T. (2013). **Pattern and strategy to eliminate rabies in the community level, by the parties and the public network by the process of the strategic pathway map**. Phitsanulok: Naresuan University.
- Sadeewong, A. et al. (2011). **Disease investigation report: the case of the people were found that dogs that detect infections of rabies bite**. Amnat Charoen: Committee on Control of Communicable Diseases between Animals and People.
- Sagarasearane, O., Hinjoy, S., Chuxnum, T., Chanteau, T., Smithsuwan, P., Jorhor, N., et al. (2015). Survey of knowledge, attitude, and practice initiated by an investigation of a human rabies death in Chanthaburi Province, Thailand. **Outbreak, Surveillance and Investigation Reports**, 10(3), 1-8.

- Silawan, S., Sajjawattana, T., Krisanasuwan, J., & Thephassad, C. (2018). *Rabies prevention management in humans and animals, and at risk of disease after being bitten in Inspection Areas 13*. Bangkok: National Institute for Emergency Medicine.
- Sriphuwong, W., Inmuong, P., Sriphuwong, C., Nasrikane, M., Hanchai, W., Pisake, S., et al. (2004). Development of Integrated Disease Surveillance Actions on prevention and control of both human and animal rabies with community participation approach in Kantharawichai District, Mahasarakham Province. *Journal of Health Science*, 26(2), 299-309.
- Srisai, P., Wongplugsasong, W., Tanprasert, S., Sithi, W., Thamiganont, J., Insea, T., et al. (2013). Investigation on a dog rabies case and rabid dog meat consumption, Nakhon Phanom Province, Thailand, 2011. *Outbreak, Surveillance and Investigation Reports*, 6(1), 6-12.
- The Thai Red Cross Society. (2018). *The Thai red cross society: The campaign-day for the rabies disease 2561*. Retrieved October 8, 2018, from <https://www.redcross.or.th/news/information/4898>
- Yangsri, H., Leethongdee, S., & Jaipakdee, J. The development of an implementation and surveillance model in the community for rabies free zone in Meungbuengkan District, Buengkan Province. *The Public Health Journal of Burapha University*, 12(2), 86-95.

ตารางที่ 1 แสดงขั้นตอนและผลการดำเนินงาน ขั้นตอนที่ 1-9

ขั้นตอน	กิจกรรม	ผลการดำเนินงาน
ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการ	1) การสร้างมิตรภาพและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 2) การเสริมความรู้ให้กับผู้ร่วมวิจัย 3) การสร้างแผนที่การทำงาน 4) การประเมินและสรุปผล	- ได้รับความร่วมมือและตอบรับงานวิจัย - ได้ปฏิทินเพื่อใช้ในการดำเนินงานวิจัย - ได้ข้อตกลงในการดำเนินโครงการแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR)
ขั้นตอนที่ 2 การวางแผน	1) Identify Network 2) Interview Stakeholder 3) MAP System 4) Analyze System 5) Identify (opportunities) 6) Develop (Plan)	- เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการทำงานสร้างพื้นที่ปลอดโรคพิษสุนัขบ้าแบบมีส่วนร่วม - ได้แผนปฏิบัติการในสู่การเป็นพื้นที่ปลอดโรคพิษสุนัขบ้าอย่างยั่งยืน (Rabies Free Area Challenge) ทั้ง 5 กิจกรรม กิจกรรมที่ 1 ประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำแผนการดำเนินงาน กิจกรรมที่ 2 ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ทุกช่องทางสื่อและอบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กิจกรรมที่ 3 เฝ้าระวัง ควบคุม ให้บริการฉีดวัคซีนป้องกัน และทำหมันสัตว์ควบคุม กิจกรรมที่ 4 ส่งเสริมการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องในการควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า โดยจัดทำเทศบัญญัติตำบลท่าพระ เรื่องควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสัตว์ กิจกรรมที่ 5 ส่งเสริมนวัตกรรมการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า มหกรรมสร้างพื้นที่ปลอดโรคพิษสุนัขบ้า
ขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติ	1) การกำหนดแนวทางปฏิบัติร่วม 2) การประเมินการดำเนินงานก่อนนำแผนลงสู่การปฏิบัติ 3) การนำแผนลงสู่การปฏิบัติ 4) การประเมินและสรุปผล	- ได้ทีมงานโครงการที่รับผิดชอบการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรมพร้อมกำหนดทีมติดตามและประเมินผล - ได้เครื่องมือการวิจัย 5 ฉบับ สำหรับใช้ในการดำเนินงานวิจัย
ขั้นตอนที่ 4 การสังเกต	1) ขั้นตอนกำหนดรูปแบบและวิธีการ 2) ขั้นตอนการสังเกตผล 3) ขั้นตอนประเมินผลและสรุปผล	- ผู้ร่วมวิจัยและทีมประเมินมีความเข้าใจในเทคนิควิธีการสังเกตผลและสามารถใช้เครื่องมือในการสังเกตได้อย่างมีประสิทธิภาพ - กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสะท้อนผลการดำเนินงานทำให้ผู้ร่วมการวิจัยทราบถึงความก้าวหน้าโครงการในการทำงานและได้แบ่งปันประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน

ตารางที่ 1 แสดงขั้นตอนและผลการดำเนินงาน ขั้นตอน 1-9 (ต่อ)

ขั้นตอน	กิจกรรม	ผลการดำเนินงาน
ขั้นตอนที่ 5 การสะท้อนผล	1) การสังเคราะห์ความรู้ 2) การนำเสนอรายงาน 3) ประเมินและสรุปผล	- มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำให้ได้เกิดนวัตกรรมใหม่ ได้แก่ 1) นวัตกรรม "บัตรประชาชนสัตว์ควบคุม" 2) นวัตกรรม "เตาเผาสัตว์ป้องกันการแพร่เชื้อโรคติดต่อ" 3) นวัตกรรม "สร้างพื้นที่ปลอดโรคพิษสุนัขบ้า (Rabies Free Area) ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม (PAR)
ขั้นตอนที่ 6 การวางแผนใหม่	นำเสนอรายงานวิเคราะห์และ วิพากษ์ประเมินปัญหาที่ต้องการ แก้ไขหรือพัฒนา พร้อมวางแผน ปฏิบัติการใหม่	- ได้แผนปฏิบัติการชุดใหม่เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนางานให้มีความต่อเนื่อง และยั่งยืน มี 5 กิจกรรม ได้แก่ <u>กิจกรรมที่ 1</u> อบรมเชิงปฏิบัติการ "อาสาสมัครเฝ้าระวังสุขภาพหนึ่งเดียว เทศบาลตำบลท่าพระ จ.ขอนแก่น" <u>กิจกรรมที่ 2</u> งานมหกรรมสุขภาพ "สร้างพื้นที่ปลอดโรคพิษสุนัขบ้า" <u>กิจกรรมที่ 3</u> การสร้างระบบเฝ้าระวัง แจ้งข่าวเตือนภัยด้วยเครือข่ายชุมชน <u>กิจกรรมที่ 4</u> ให้วัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าอย่างทั่วถึง <u>กิจกรรมที่ 5</u> บังคับใช้เทศบัญญัติตำบลท่าพระ เรื่อง ควบคุมการเลี้ยงหรือ ปล่อยสัตว์ <u>กิจกรรมที่ 6</u> ส่งเสริมนวัตกรรมการป้องกันและควบคุมโรค <u>กิจกรรมที่ 7</u> ประเมินผลติดตาม และถอดบทเรียนการดำเนินงาน
ขั้นตอนที่ 7 การปฏิบัติใหม่	1) ขั้นตอนการกำหนดแนวปฏิบัติ 2) ขั้นตอนปฏิบัติกิจกรรม 3) ขั้นตอนการประเมินและ สรุปผล	- ผลจากการนำกิจกรรมลงสู่การปฏิบัติ
ขั้นตอนที่ 8 การสังเกตใหม่ (re-observation)	1) ขั้นตอนกำหนดรูปแบบและ วิธีการ 2) ขั้นตอนการสังเกตและเสนอ รายงานผล 3) ขั้นตอนประเมินและสรุป	- ผู้ร่วมวิจัยและทีมประเมินมีความรู้ความเข้าใจในเทคนิคและวิธีการ สังเกตผลและสามารถใช้เครื่องมือในการสังเกตได้อย่างมีประสิทธิภาพ - แลกเปลี่ยนเรียนรู้และสะท้อนผลของการดำเนินงานทำให้ผู้ร่วมวิจัยได้ ทราบถึงความก้าวหน้าในการทำงานและได้แบ่งปันประสบการณ์ ในการทำงานร่วมกัน
ขั้นตอนที่ 9 การสะท้อนผลใหม่	สังเคราะห์ความรู้ การนำเสนอ รายงานประเมินและสรุปผล	- เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และได้เห็นถึงสภาพการเปลี่ยนแปลง การ เรียนรู้ และความรู้ใหม่ที่ได้จากการลงปฏิบัติ ทั้งในระดับบุคคล ระดับ กลุ่มบุคคล และระดับองค์กร - เกิดการพัฒนาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศในการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุม โรคพิษสุนัขบ้า สู่สุขภาพหนึ่งเดียว ด้วย 3 S THAPRA MODEL

ตารางที่ 2 ผลการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศในการเฝ้าระวัง ป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า

การดำเนินการวิจัย	ผลการดำเนินการวิจัย
(1) การดำเนินงานของหน่วยงานในคนและสัตว์ที่ผ่านมา	ทราบถึงสภาพปัญหาเพื่อนำมาใช้วางแผนการ วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
1. ทำงานแยกส่วนระหว่างหน่วยงานคนและหน่วยงานสัตว์	
2. บุคลากรมีจำกัดทั้งหน่วยงานสาธารณสุข ปศุสัตว์ และท้องถิ่น	
3. ขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ วัคซีน	
4. ระบบการทำงานที่ไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน	
5. ชุมชนและเครือข่ายขาดการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานร่วมกัน	
6. ไม่มีศูนย์กลางการดำเนินงานและประสานงาน	
7. ไม่มีนวัตกรรมในการสร้างพื้นที่ปลอดโรคพิษสุนัขบ้า	
8. ความไม่ชัดเจนของหน่วยตรวจสอบการใช้งานงบประมาณ	
9. ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับน้อย	

ตารางที่ 2 ผลการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศในการเฝ้าระวัง ป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า (ต่อ)

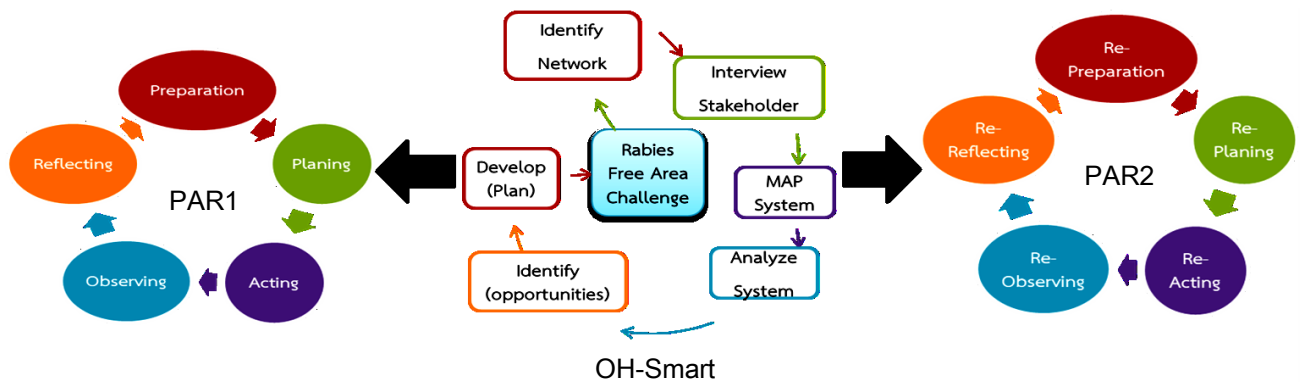
การดำเนินการวิจัย	ผลการดำเนินการวิจัย
(2) การพัฒนางานวิจัย PAR วงจรที่ 1 ได้แนวทางและมาตรการในการดำเนินงานแบบบูรณาการ จาก 4 หน่วยงานหลัก ได้แก่ สาธารณสุข ปศุสัตว์ ท้องถิ่น และชุมชน เพื่อดำเนินงานร่วมกัน 5 กิจกรรม ดังนี้ กิจกรรมที่ 1 ประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำแผนการดำเนินงาน กิจกรรมที่ 2 ประชาสัมพันธ์ทุกช่องทางและอบรม PAR กิจกรรมที่ 3 สืบหาข้อมูลสัตว์/ขึ้นทะเบียนสัตว์/ทำบัตรประชาชนสัตว์/บริการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า/ทำหมันสัตว์ กิจกรรมที่ 4 ส่งเสริมการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องในการควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า กิจกรรมที่ 5 ส่งเสริมนวัตกรรมโดย “จัดมหรสพสร้างพื้นที่ปลอดโรคพิษสุนัขบ้า”	เกิด 3 นวัตกรรม ได้แก่ 1) นวัตกรรม “บัตรประชาชนสัตว์ควบคุม” 2) นวัตกรรม “เตาเผาสัตว์ป้องกันการแพร่เชื้อโรคติดต่อ” 3) นวัตกรรม “สร้างพื้นที่ปลอดโรคพิษสุนัขบ้า (Rabies Free Area) ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม (PAR)”
(3) การพัฒนางานวิจัย PAR วงจรที่ 2 ได้แนวทางและมาตรการในการดำเนินงานแบบบูรณาการงานร่วมกันจาก 5 หน่วยงาน ได้แก่ สาธารณสุข ปศุสัตว์ ท้องถิ่น มหาวิทยาลัย และชุมชน เพื่อดำเนินงานร่วมกัน 7 กิจกรรม ดังนี้ กิจกรรมที่ 1 อบรมเชิงปฏิบัติการ “อาสาผอ่ดดี PODD” กิจกรรมที่ 2 งานมหรสพสุขภาพ “สร้างพื้นที่ปลอดโรคพิษสุนัขบ้า” กิจกรรมที่ 3 การสร้างระบบเฝ้าระวัง แจ้งข่าวด้วยเครือข่ายชุมชน กิจกรรมที่ 4 ให้วัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าอย่างทั่วถึง กิจกรรมที่ 5 บังคับใช้เทศบัญญัติตำบลท่าพระ กิจกรรมที่ 6 ส่งเสริมนวัตกรรมการป้องกันและควบคุมโรค กิจกรรมที่ 7 ติดตามประเมินผล และถอดบทเรียนการดำเนินงาน	เกิดการพัฒนาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ ในการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า สุขภาพหนึ่งเดียว ด้วย 3S THAPRA MODEL

ตารางที่ 3 ผลการดำเนินงานวงจรที่ 1 และ 2 ระหว่างเดือนมีนาคม พ.ศ. 2560 และ เดือนกันยายน พ.ศ. 2561

หัวข้อประเมิน	จำนวน ตัวอย่าง	วงจรที่ 1 (ร้อยละ)	วงจรที่ 2 (ร้อยละ)	หมายเหตุ
1. ประชากรสุนัขและแมวในพื้นที่ได้รับการสำรวจและขึ้นทะเบียนสัตว์ควบคุม	1,117 ตัว	100	100	-
2. สุนัขและแมวได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัข	1,117 ตัว	96.55	100	-
3. สุนัขหรือแมวจรจัดได้รับการทำหมันสัตว์	15 ตัว	41.67	22.06	
4. สุนัขหรือแมวจรจัดได้รับการติดตั้งไมโครชิพสัตว์	15 ตัว	-	22.06	ไม่ได้ดำเนินการ PAR1
5. ประชาชนในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรค	200 คน	80	90	ชาย 50 คน
6. ผู้เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงาน	200 คน	90	95	หญิง 50 คน

ภาพที่ 1 แสดงกรอบการวิจัย

ภาพที่ 2 การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศในการเฝ้าระวัง ป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า เทศบาลตำบลท่าพระ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

ภาพที่ 3 3S THAPRA MODEL